

Utbildningsutvärdering med extern bedömning
vid Göteborgs universitet

2020-10-20

BEDÖMARUTLÅTANDE

FÖR FORSKARUTBILDNING I NORDISKA SPRÅK,
SPRÅKVETENSKAPLIG DATABEHANDLING OCH
SVENSKA SOM ANDRASPRÅK VID INSTITUTIONEN
FÖR SVENSKA SPRÅKET, HUMANISTISKA
FAKULTETEN, GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kort bakgrund

Bedömargruppen (se nedan) har haft i uppdrag att utifrån universitetets kriterier för utbildningsutvärdering enligt [policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling](#) och med stöd i Vägledning för utbildningsutvärdering på forskarnivå med extern bedömning vid Humanistiska fakulteten utvärdera forskarutbildningen i nordiska språk, språkvetenskaplig databehandling och svenska som andraspråk vid Humanistiska fakulteten.

Den 28 januari 2020 genomfördes ett förberedande möte där bedömargruppen träffade representanter från fakultets- och institutionsledningen för att få information om och planera arbetet med utvärderingen. Bedömargruppen fick information om Göteborgs universitet och institutionens verksamhet med särskild fokus på forskarutbildningen och planerade ett platsbesök i maj 2020. Inför platsbesöket lämnade fakulteten och institutionen ett antal dokument till bedömargruppen (bilaga 1). På grund av den pågående corona-pandemin beslutades att platsbesöket skulle skjutas upp och genomföras online via Zoom den 14 och 15 september 2020, se program för intervjuer i bilaga 2. Inför platsbesöket hade bedömargruppen ett planeringsmöte den 27 augusti 2020 i mötesverktyget Zoom och har därefter med utgångspunkt i underlag och intervjuer via mail och online-möten gemensamt utarbetat sitt bedömarutlåtande.

Följande personer har ingått i bedömargruppen

- Beáta Megyesi, docent i datorlingvistik, Institutionen för lingvistik och filologi, Uppsala universitet (ordf.)
- Natalia Ganuza, professor i svenska med sociolingvistisk inriktning, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet
- Ida Melander, doktorand i svenska språket, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap, Örebro universitet
- Øystein A. Vangsnes, professor i nordisk språkvetenskap, Institutt for språk og kultur, UiT Norges arktiske universitet

Utvärderingskriterier

Bedömargruppen utvärderade tre forskarutbildningsämnen – nordiska språk (NS), språkvetenskaplig databehandling (SDB) och svenska som andraspråk (SVA) – med olika inriktningar och delvis olika förutsättningar. Till grund för vår bedömning har vi tittat på såväl institutionsgemensamma som ämnesspecifika aspekter. Vårt allmänna intryck är att forskarutbildningen vid Institutionen för svenska språket är av hög kvalitet och uppnår de mål som anges i riktlinjerna. Vi ser många styrkor i hur forskarutbildningen organiseras och genomförs på institutionen men också vissa aspekter som kan utvecklas vidare, institutionsgemensamt och/eller ämnesmässigt. Nedan diskuterar vi styrkor och svagheter, våra reflektioner och rekommendationer med utgångspunkt i de åtta utvärderingskriterier som beskrivs i vägledningen för utvärderingen, samt andra aspekter som vi fann viktiga.

De åtta kriterier som anges i vägledningen är följande:

1. **Måluppfyllelse:** att de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål
2. **Studenters lärande i centrum:** att undervisningen sätter studenternas lärande i centrum
3. **Vetenskaplig grund:** att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet
4. **Lärare/Handledare:** att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll samt att de har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens
5. **Relevans för studenter och samhället:** att utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov
6. **Studentinflytande:** att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen
7. **Studiemiljö:** att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger
8. **Uppföljning och utveckling:** att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Kriterium 1: Måluppfyllelse

Bedömargruppens övergripande intryck är att forskarutbildningarna i nordiska språk, svenska som andraspråk och språkvetenskaplig databehandling håller hög kvalitet och bedrivs i enlighet med högskoleförordningens examensmål. De skriftliga underlagen som institutionen bifogat till bedömargruppen tillsammans med den bild som framkommit i intervjuerna visar att doktorander, alumner, handledare och institutionsledning är övervägande nöjda med utbildningarnas form, innehåll och genomförande. De allmänna studieplanerna innehåller tydliga kriterier för antagning och det finns en tydlig progression mellan licentiat- respektive doktorsexamen. Genomströmningen på samtliga tre forskarutbildningar är god. Majoriteten av de forskarstuderande disputerar inom ramen för sin doktorandanställning eller i nära anslutning till den. Enligt institutionsledningen får de flesta arbete som motsvarar deras kvalifikationer efter disputationen. Sammantaget vittnar detta om att de tre

forskarutbildningarna är ändamålsenliga och fungerar tillfredsställande. Bedömargruppen har dock identifierat några områden med utvecklingspotential, som redogörs för nedan.

Kursdelen i forskarutbildningen ska bidra till att doktoranderna når examensmålen. Vid Institutionen för svenska språket ser kursdelen i de tre forskarutbildningarna dock mycket olika ut. Forskarutbildningen i nordiska språk innehåller många obligatoriska kurser, vilket ger doktoranderna begränsade möjligheter att läsa fördjupningskurser inom det egna forskningsområdet eller någon av de fakultetsgemensamma kurserna. Även forskarutbildningen i SVA innehåller förhållandevis många obligatoriska kurser, men ger ändå större valfrihet än i NS. Kursdelen i SDB skiljer ut sig genom att den ger doktoranderna maximal frihet, med endast en obligatorisk kurs i högskolepedagogik. Övergripande anser bedömargruppen att det vore fördelaktigt för doktoranderna i SDB att få mer vägledning och styrning från institutionen avseende utbildningens kursdel, medan doktoranderna i NS skulle gynnas av större valfrihet. Institutionens självreflektion visar att man vill ändra kursdelen i NS mot en modell liknande den i SVA, vilket bedömargruppen ser som positivt. Humanistiska fakulteten har nyligen inrättat fyra institutionsövergripande kurser: vetenskapsteori, vetenskaplig kommunikation, statistik och etik för humanister, som syftar till att täcka in flera av högskoleförordningens examensmål och bidra till doktorandernas måluppfyllelse. Bedömargruppen har dock inte någon klar bild över i vilken utsträckning doktoranderna vid Institutionen för svenska språket väljer att läsa de fakultetsgemensamma kurserna eller hur nöjda de är med dessa inslag i forskarutbildningen.

Vad gäller de fyra obligatoriska ämneskurserna i forskarutbildningen i svenska som andraspråk vittnar bifogade underlag om att kursernas lärandemål svarar bra mot relevanta examensmål i högskoleförordningen. En invändning är dock att målen är snarlika i några av kurserna (särskilt kurserna 3203 och 3207). För bedömargruppen är det därför inte helt tydligt hur kurserna övar *olika* kunskaper, färdigheter och förmågor. Detta skulle med fördel kunna förtydligas.

Kursplaner saknas helt i SDB till förmån för doktorandernas valfrihet att välja kurser utifrån egna behov. Medan valfrihet kan vara ett önskvärt inslag är det samtidigt viktigt att doktoranderna får vägledning och en bärande struktur i forskarutbildningen, som säkerställer att de når såväl djup som bredd i ämnet. En möjlig väg framåt i SDB vore att i ASP:en specificera några kurser som täcker såväl generiska färdigheter som ämnesbredd. Exempel på sådana kurser är de fyra av fakulteten inrättade kurser som beskrivits ovan.

Vid institutionen finns en aktiv seminarieverksamhet, som jämte kursutbudet och det egna avhandlingsarbetet främjar doktorandernas möjligheter att nå vetenskaplig bredd och djup inom delar av forskningsområdet. I de allmänna studieplanerna finns en tydlig rekommendation att alla doktorander ska hålla minst tre seminarier under forskarutbildningen: ett idéseminarium, ett mittseminarium och ett slutseminarium. Både doktoranderna och institutionsledningen är ense om att idé- och slutseminarierna hittills har fungerat bättre än mittseminarierna. Bedömargruppen rekommenderar därför institutionen att se över rutinerna kring mittseminariet och planera för hur seminariet kan utgöra en tydligare kvalitetssäkring av progressionen i doktorandernas avhandlingsarbete.

Kriterium 2: Studenters lärande i centrum

Utvärderingsunderlaget och intervjuerna som har genomförts med personalen vittnar om att forskarutbildningen vid Institutionen för svenska språket till övervägande del sätter doktorandernas lärande i centrum.

Det finns en tydlig organisation och ett stort engagemang för forskarutbildningen på institutionen, såväl hos doktorander som hos handledare och institutionsledning. Detta skapar en miljö där doktoranderna är integrerade och utgör en naturlig och självklar del i verksamheten. Doktoranderna ges goda möjligheter till återkoppling och påverkan på verksamheten generellt. De kan vända sig till viceprefekten för forskarutbildningen vid eventuella problem i utbildningen eller genom de årligen återkommande utvecklingssamtalen.

Handledningen utgår ifrån doktorandernas behov och minst två handledare är kopplade till varje enskild doktorand. Om särskild kompetens behövs utses ytterligare en handledare. Att byta handledare vid behov framstår som lätt och problemfritt. Både doktorander och handledare verkar vara nöjda med organisationen och strukturen på forskarutbildningen. Doktoranderna anger att handledarna är generösa med sin tid och ägnar handledningen många fler timmar än de får tid för i sina tjänstgöringsplaner.

Institutionen har en aktiv och stark seminariekultur med flera olika seminarieserier, som utgör viktiga lär- och utvecklingstillfällen för doktoranderna. Doktoranderna deltar i ett gemensamt högre seminarium där de presenterar sitt arbete minst tre gånger under doktorandtiden. De har också möjlighet att delta i seminarier knutna till institutionens olika profilområden. Därutöver kan de delta i seminarier som ges på andra institutioner. Seminariemiljön på Institutionen för svenska språket framstår som tillåtande och öppen för frågor och diskussion. Doktoranderna ges möjlighet att diskutera sina arbeten och få respons, även om de efterfrågar fler textbaserade seminarier. Institutionen har i sin självvärdering identifierat att inte alla seminarierna är lika välbesökta. Man funderar därför på om det för närvarande finns för många olika seminarieserier. Bedömargruppen rekommenderar institutionen att se över och utvärdera seminarieverksamheten, för att försäkra sig om att den fungerar ändamålsenligt för doktoranderna.

Oavsett ämnestillhörighet är doktoranderna inte helt nöjda med kurserna och kursupplägget. De påpekar bland annat att examinationsformerna ofta är ensidiga och skulle kunna varieras mer inom utbildningen. Doktoranderna efterfrågar också tydligare instruktioner vid examination och fastare regler för vad som gäller vid omtentamen. Bedömargruppen rekommenderar därför institutionen att se över kursernas examinationsformer och eftersträva större variation.

Som nämnts ovan varierar andelen valbara och obligatoriska kurser mellan ämnena. Medan doktoranderna i SDB önskar mer struktur och vägledning i kursdelen efterlyser doktoranderna i NS större valfrihet och möjlighet till specialisering och fördjupning (se ovan under *Måluppfyllelse*). Doktoranderna i SVA är nöjda med fördelningen mellan obligatoriska och valbara kurser.

Doktoranderna anger att informationen om kurser hittills har fungerat mindre bra. Det gäller både interna och externa kurser. Doktoranderna i SDB uppger till exempel att de själva ofta varit tvungna att söka upp information om relevanta kurser som ges nationellt och internationellt. Doktoranderna nämner att informationen om både interna och externa kurser framförallt har spridits informellt och ibland kommit dem till kännedom sent, vilket har försvårat planeringen av studierna. Lanseringen av

GU:s nya gemensamma datasystem för hanteringen av kursplaner, FUBAS, kan potentiellt förbättra den interna informationsspridningen om doktorandkurser framöver. Det är särskilt positivt för doktoranderna i SDB, i och med att kurser i språkteknologi ges på flera ställen vid Göteborgs universitet (t.ex. på FLoV inkl. CLASP samt D&IT). Bedömagruppens rekommendation är att institutionen och forskarutbildningsämnenas även utarbetar en plan för hur man kan förbättra informationsspridningen kring kommande relevanta kurser som erbjuds utanför GU, både nationellt och internationellt. Tidig och tydlig information om årligt kursutbud skulle underlätta för studenterna att planera sina studier.

Kriterium 3: Vetenskaplig grund

Övergripande anser bedömagruppen att institutionens tre forskarutbildningar vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. De tre utbildningarna skiljer sig dock åt avseende vilka möjligheter de ger till vetenskaplig bredd och spetskompetens.

Som framgår av de bifogade underlagen är forskningen vid Institutionen för svenska språket organiserad inom ramen för fem profilområden: 1) Flerspråkighet och svenska som andraspråk, 2) Grammatik, 3) Lexikologi, lexikografi och fraseologi, 4) Text och kontext, 5) Språkteknologi. De forskarstuderande knyter sina projekt till minst ett av dessa profilområden och inom varje område träffas doktoranderna och övriga forskare regelbundet inom ramen för ett profilrelaterat seminarium. Inom varje profilområde försiggår i viss mån även samarbete med andra institutioner och lärosäten.

Bedömagruppens intryck är att inte alla profilområdena är lika välfungerande. I synnerhet pekar doktoranderna på att profilområdet Grammatik har haft ojämn uppslutning och engagemang, som följd av frekvent byte av ledare, svårigheter att hitta lämpliga seminarietider och på grund av bristande kommunikation. Det framförs också att doktoranderna inom profilområdet har ganska olika projekt och därmed också olika behov, vilket inneburit en utmaning för seminarieverksamheten.

Generellt präglas forskningen och forskarutbildningen i nordiska språk av vetenskaplig bredd. Inom ämnet finns fem professorer och flera universitetslektorer med docentkompetens som tillsammans täcker ett brett spektrum av ämnet. Bredden i forskningsintressen och kompetens ger möjlighet att erbjuda doktoranderna ett brett och varierat kursutbud. Kurserna verkar hålla en adekvat, hög nivå och ges i allmänhet goda vitsord i kursvärderingarna. Den vetenskapliga bredden gör dock både forskningsaktiviteten och kursutbudet något spretigt. Vissa doktorander är förhållandevis ensamma om sina teman. Det omfattande obligatoriska kursutbudet i kombination med kursernas periodisering leder till att vissa kurser har få deltagare och enbart ges som läskurser.

Inom forskarutbildningen i svenska som andraspråk finns viss slagsida mot sociolingvistiska och utbildningsrelaterade perspektiv. Mindre fokus ges kognitiva och språkstrukturella aspekter. Institutionens doktorander upplever att kursutbudet kommit att präglas relativt starkt av ämnets enda professor och efterfrågar större vetenskaplig bredd. De jämför med forskarutbildningen i nordiska språk, vars vetenskapliga bredd de anser gynnas av att det finns flera professorer och docenter inom ämnet. Institutionen planerar att reformera forskarutbildningen i SVA så att den får ett starkare fokus på flerspråkighet i vid bemärkelse. Bedömagruppen ser positivt på den planerade förändringen, då den svarar väl mot den breddning som redan skett inom forskningen. Även doktoranderna ställer sig

positiva till förändringen. På sikt tror institutionen att ett bredare fokus på flerspråkighet kan möjliggöra en breddning av rekryteringsbasen till ämnet.

I forskarutbildningen i SDB ges doktoranderna goda möjligheter att nå vetenskapligt djup inom det egna avhandlingsområdet. Ämnets professor liksom ett antal forskare med docentkompetens har expertis inom doktorandernas olika specifika ämnesområden. Doktoranderna deltar aktivt i forskningsprojekt som en del av sin utbildning och/eller som en del av sin institutionstjänstgöring. De uppmuntras att aktivt medverka vid internationella och nationella konferenser och presentera sina avhandlingsprojekt. Doktoranderna inkluderas också i nationella och internationella vetenskapliga nätverk och organisationer och ges möjlighet att hjälpa till att anordna vetenskapliga evenemang, medverka i programkommittéer och granska artiklar. Ett mer strukturerat kursutbud skulle dock garantera doktoranderna större möjligheter att nå vetenskaplig bredd.

Kriterium 4: Lärare

Underlagen till bedömargruppen visar att forskarutbildningarnas lärare och handledare besitter god vetenskaplig kompetens och har genomgått adekvat högskolepedagogisk utbildning. Bedömargruppen anser inte att den kan utvärdera lärargruppens ämnesdidaktiska kompetens, då inga observationer av undervisningen har genomförts.

Det finns stora skillnader mellan forskarutbildningarna avseende lärarkompetensen. Som nämnts ovan finns det inom ämnet Nordiska språk fem professorer och flera lektorer med docentkompetens. Lärar- och handledarresurserna står i god proportion till doktorandunderlaget. Det finns tillräckligt många kompetenta lärare och handledare och en god matchning mellan doktorandernas avhandlingsämnen och handledarnas akademiska profiler.

Inom SVA och SDB står däremot inte antalet professorer, docenter och lektorer i proportion till studentunderlaget. Inom vardera ämnet finns endast en professor, vilket gör utbildningarna sårbara. I SVA har endast en forskare och ingen av de anställda lektorerna nått docentkompetens. Inom SDB finns inga läraranställda förutom professorn. De flesta handledare inom SDB – ett flertal med docentkompetens – har istället forskaranställningar som till stor del finansieras genom externa medel. Bedömargruppen rekommenderar därför starkt att institutionen utvecklar konkreta strategier för att öka lärar- och handledarkompetensen inom SVA och SDB, både genom extern rekrytering och genom intern kompetensförstärkning. Inom SDB skulle fler lärartjänster möjliggöra ett mer långsiktigt och systematiskt kvalitetsarbete inom forskarutbildningen, vilket skulle underlätta inrättandet av ett kursutbud och genomförandet av ämnesspecifika kurser på institutions- och fakultetsnivå, med fördel i samarbete med andra enheter vid GU med datorlingvistik (FLoV och D&IT). För SVA vore det generellt positivt med en jämnare balans mellan forskning och undervisning vid institutionen. I institutionens handlingsplan för 2019-2020 nämns att detta är ett prioriterat mål.

Det är bedömargruppens intryck att det pågår visst systematiskt arbete för att säkra kvaliteten på forskarutbildningarnas handledning och undervisning, bland annat genom kursvärderingar och utvecklingssamtal med doktoranderna. Handledarna möts regelbundet flera gånger per år i institutionens handledarkollegium för gemensam diskussion. Institutionen anordnar också enstaka seminarier för handledare, men det görs inget systematiskt arbete för att höja handledarnas pedagogiska kompetens (utöver den högskolepedagogiska utbildning som samtliga handledare har

genomgått). I institutionens självreflektion framkommer att man önskar stärka introduktionen för nya handledare vid institutionen. Det ser bedömargruppen som ett mycket bra initiativ.

Kriterium 5: Relevans för studenter och samhället

Enligt institutionsledningen får majoriteten av de som disputerar vid institutionen anställningar som motsvarar deras kvalifikationer efter avslutad forskarutbildning. Det vittnar om att utbildningen åtminstone på ett övergripande plan svarar mot både doktorandernas och samhällets behov. Inom SVA och NS finns relativt goda möjligheter att få läraranställning vid högskola/universitet. I allmänhet omfattar läraranställningarna en hög andel undervisning, varför det är positivt att doktoranderna har goda förutsättningar att få undervisningsmeriter under själva forskarutbildningen, både genom institutionstjänstgöring och genom en obligatorisk kurs i högskolepedagogik. Vid fakulteten genomförs vissa alumnundersökningar, men Institutionen för svenska språket skulle med fördel själva kunna arbeta mer aktivt och systematiskt med alumnerfarenheter, för att därigenom utröna i vad mån tidigare doktorander upplever att de färdigheter, kunskaper och förmågor som övas inom forskarutbildningarna har relevans för deras fortsatta arbete och samhällsliv. För bedömargruppen är det inte helt tydligt hur forskarutbildningarna förbereder för eventuellt arbete utanför universitetet.

I självreflektionen och i intervjuerna beskrivs att institutionen bedriver ett utvecklingsarbete inom ramen för forskarutbildningen i svenska som andraspråk, för att bredda dess fokus mot flerspråkighet i vidare bemärkelse. Bland annat är syftet att därmed öka förutsättningarna för breddad rekrytering till utbildningen, både nationellt och internationellt. Vid ökad internationell rekrytering anser bedömargruppen att det är viktigt att institutionen utvecklar strategier för att se till att de internationellt rekryterade doktoranderna får lika goda möjligheter till meritering genom institutionstjänstgöring som övriga doktorander. Inom SDB, som redan rekryterar internationellt, har detta inte utgjort något problem; doktorander i SDB deltar ofta i forskningsprojekt som en del av sin institutionstjänstgöring.

Både vid fakulteten och vid Institutionen för svenska språket görs vissa spridda insatser kring karriärplanering och övning av mer generiska färdigheter som exempelvis publiceringsstrategier, forskningsansökningar och peer-review. Detta arbete skulle med fördel kunna synliggöras och systematiseras bättre, anser bedömargruppen, så att insatserna kommer samtliga doktorander till gagn.

Kriterium 6: Studentinflytande

Bedömargruppens övergripande intryck är att doktorander vid Institutionen för svenska språket har goda möjligheter till inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen. Institutionen har en aktiv doktorandförening (med doktorander från alla tre forskarutbildningsämnena) som arbetar med både interna och externa frågor. Enligt de underlag som bedömargruppen tagit del av finns doktorandrepresentation i alla förberedande och beslutande organ vid institutionen. Doktoranderna uttrycker även att de ”över lag känner sig väl omhändertagna och lyssnade på i olika frågor”. Därmed kan vi dra slutsatsen att doktoranderna har inflytande i beslutsprocesserna.

Institutionens viceprefekt för utbildning på forskarnivå är den som har det övergripande ansvaret för utbildningarnas planering, administration och uppföljning. Viceprefekten ansvarar tillsammans med en

FU-administratör för introduktionen av nyantagna doktorander och deltar regelbundet i doktorandluncher. Viceprefekten håller även i de årliga utvecklingssamtalen som alla anställda doktorander erbjuds. Genom utvecklingssamtalen får doktoranderna möjlighet att framföra synpunkter på utbildningen och på den egna arbetssituationen. Både i det bifogade underlaget och i intervjuerna framkommer att doktoranderna tycker att utvecklingssamtalen är välfungerande och att de är nöjda med hur samarbetet med viceprefekten fungerar.

En annan möjlighet till inflytande över utbildningen är kursvärderingar. Enligt institutionens självreflektion genomförs kursvärderingar efter varje slutförd kurs inom forskarutbildningen. Bifogade underlag visar dock att utvärderingarna genomförs i lite olika former, ibland muntligt och ibland skriftligt. I doktorandernas kommentar framgår att de föredrar skriftlig framför muntlig utvärdering. De nämner även att rutinerna för utvärdering har fungerat olika bra för olika kurser och inriktningar. I SDB saknas underlag till kursvärderingar helt. Bedömargruppen rekommenderar därför att institutionen ser över rutinerna för kursvärderingar, så att dessa genomförs på ett likvärdigt sätt på alla kurser inom forskarutbildningen.

Kriterium 7: Studiemiljö

Studie- och lärmiljön för doktorander vid Institutionen för svenska språket bedöms sammantaget vara god. Till exempel finns en levande och varierad kurs- och seminarieverksamhet som bidrar till att stärka doktorandernas vetenskapliga förankring och öva deras förmåga att jämföra, diskutera och kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv, teorier och metoder. I alumnintervjun beskriver tidigare doktorander att de haft goda möjligheter att delta i forskningsrelaterade aktiviteter.

Sammantaget verkar doktoranderna också ha tillgång till en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö. Doktoranderna uppger att de i stort känner sig värderade och väl integrerade i miljön på institutionen. Denna bild delas av handledare och institutionsledning. De har bra arbetsplatser, möjlighet att träffa ergonom och tillgång till adekvata arbetsresurser, exempelvis i form av datorer och databaser. Den aktiva doktorandföreningen, som både anordnar arbetsrelaterade möten och sociala aktiviteter, bidrar även positivt till institutionens arbetsmiljö. En annan positiv förändring som nyligen har genomförts är att institutionens olika delar har förts samman till gemensamma lokaler, vilket underlättar för möten mellan doktoranderna och mellan doktoranderna och institutionens övriga anställda. Enligt den dokumentation som bedömargruppen har fått ta del av verkar samtliga parter tycka att samlokaliseringen har lett till en förbättrad arbetsmiljö.

En identifierad svaghet är humanistiska fakultetens dåliga ekonomi som påverkar möjligheterna till regelbunden tillsättning av doktorander. Vid Institutionen för svenska språket stoppades utlysningen av nya doktorandanställningar under hela 2019 och den ansträngda ekonomin gör att det kan bli svårt att anta en ny doktorand inom varje ämne varje år. En sådan förändring menar bedömargruppen på sikt skulle försämra förutsättningarna för institutionens doktorander och för de olika forskarutbildningarna. Det är viktigt med kontinuerlig rekrytering inom varje ämne för att kunna upprätthålla en kritisk massa av doktorander som forskar om liknande ämnen. Färre antal doktorander skulle påverka kurs- och seminarieverksamheten negativt. Doktoranderna anser till exempel redan att kurser med få deltagare eller kurser som görs om till läskurser fungerar sämre än övriga kurser, och i självreflektionen framkommer att flera av institutionens seminarieserier redan idag inte är särskilt välbesökta. Institutionsledningen skriver att man arbetar aktivt med att försöka öka andelen externfinansierad

forskning vid institutionen och att anställa fler doktorander i projekt. Bedömargruppen rekommenderar institutionen att fortsätta det arbetet, men uppmanar den även att fundera över andra strategier för att säkra antalet doktorandanställningar.

Kriterium 8: Uppföljning och utveckling

Kvalitetsarbete med fokus på uppföljning och utveckling genomsyrar hela utbildningsverksamheten från fakulteten till institutionen. Institutionen har en tydlig organisation och ledningsstruktur inom vilken forskarutbildningen har en naturlig plats. Forskarutbildningen har en särskild ledare (tillika viceprefekt) som har övergripande ansvar och till utbildningen finns också knutet ett administrativt stöd. Forskarutbildningen präglas av kollegialt samarbete över ämnesgränserna inom institutionen. Det finns en forskarutbildningskommitté som granskar kursplaner och litteraturlistor och ett handledarkollegium som aktivt arbetar med utbildningsrelaterade frågor. Under intervjuerna framkom att såväl doktorander som handledare är nöjda med och har stort förtroende för ledningen; de vet vart de ska vända sig när de stöter på problem och de får adekvat stöd vid behov.

Institutionen har tydliga former för systematisk kvalitetsutveckling och uppföljning, som inkluderar aktivt arbete med utbildningsutveckling genom översyn och granskning av kursplaner, genomförande av kursvärderingar och uppföljning av de allmänna och de individuella studieplanerna. Doktoranderna har, som tidigare nämnts, möjlighet att lyfta eventuella problem kring sin utbildning i samband med de årligen återkommande utvecklingssamtalen.

Institutionens kvalitetsarbete stöds aktivt av den humanistiska fakulteten, bland annat genom den nyligen införda inventeringen av forskarutbildningarnas kvalitet i vilken institutionerna kan genomföra självvärdering för att se att forskarutbildningarna uppfyller de krav som finns genom lag och förordning. Bedömargruppen anser att en regelbunden självvärdering och självreflektion bidrar positivt till det systematiska kvalitetsarbetet.

Nedan återkommer vi till några möjliga förbättringsområden när det gäller arbetet med uppföljning och utveckling, som även har berörts under föregående kriterier:

Som nämnts under *Studentinflytande* ovan genomförs inte kursvärderingar systematiskt på alla kurser inom forskarutbildningarna. Bedömargruppen rekommenderar därför institutionen att säkerställa en möjlighet till kursvärdering av *alla* kurser. En möjlighet vore till exempel att genomföra skriftlig utvärdering av flera kurser samtidigt eller att ta upp kursvärderingarna i samband med det årliga utvecklingssamtalet med viceprefekten.

Enligt de allmänna studieplanerna (ASP) sker kontinuerlig uppföljning dels genom examinationen på de olika kurserna, dels genom doktorandernas kontinuerliga avrapportering kring avhandlingsarbetet. Enligt ASP:en förväntas doktoranderna lägga fram avhandlingsarbetet för granskning vid ett idéseminarium, ett mittseminarium och ett slutseminarium. Utifrån bifogade underlag framgår att resultatet av seminarierna ingår som en del av beslutet inför uppflyttning på doktorandstegen och inför beslut om avhandlingen bör läggas fram för disputation. Som nämnts tidigare anser bedömargruppen inte att institutionen har tillräckligt tydliga principer formulerade för hur man kvalitetssäkrar de olika stegen. Framför allt bör riktlinjerna för mittseminariets status och krav förtydligas.

Enligt institutionens självreflektion är det ett problem att de individuella studieplanerna (ISP) – även om de följs upp årligen – inte alltid används som ett aktivt verktyg för planering, utveckling och uppföljning. Detta skulle därmed kunna förbättras. Institutionens och fakultetens arbete med att införa en tydligare introduktion för nya handledare skulle eventuellt kunna bidra till en mer aktiv användning av ISP:arna som stöd i forskarutbildningarna. Även erfarna handledare kan dock behöva vidare utbildning och uppdatering i fråga om ISP:arna.

Övrigt

Utöver ovanstående kriterier önskar vi kommentera två aspekter som har stark inverkan på forskarutbildningens övergripande kvalitet och genomförande, nämligen att det finns en långsiktig strategi för forskarutbildningarna med goda finansieringsmöjligheter, och regelbunden antagning av doktorander.

Enligt institutionens underlag till självvärdering har antalet doktorander minskat kraftigt på fakulteten under de senaste 20 åren, från över 500 till ca 140 platser. För Institutionen för svenska språket har minskningen inneburit en halvering av antalet doktorandjänster, från ca 30 till dagens ca 15 doktorandplatser. Institutionen har av ekonomiska skäl behövt avstå från utlysning i alla tre forskarutbildningsämnen under det senaste året, något som har bekymrat både ledning och anställda. Vid försämrad ekonomi ligger det nära till hands att avstå från att utlysa tidsbegränsade anställningar, som exempelvis doktorandjänster. Utveckling av forskarutbildningarna är dock inte möjlig om det inte finns en långsiktig strategi med särskilda resurser avsatta för utbildningen. Kontinuitet och volym är viktiga faktorer för att garantera en hög kvalitet och ett systematiskt kvalitetsarbete. Bedömargruppen anser därför att fakulteten tillsammans med institutionsledningen bör prioritera forskarutbildningen och säkerställa att regelbunden antagning till alla tre ämnen kan fortsätta.

Slutligen vill vi framhålla institutionens föredömliga arbete med och etablerade processer för antagning av doktorander, från utlysning till utvärdering av kandidater och beslut.

Sammanfattning

Givet bedömningskriterierna ovan är vår bedömning att forskarutbildningen i nordiska språk, språkvetenskaplig databehandling och svenska som andraspråk håller hög kvalitet. Institutionen har en engagerad ledning av forskarutbildningen och dedikerade handledare. Doktoranderna har adekvata resurser och får hjälp och stöd vid behov. De har tillgång till en aktiv forskningsmiljö, dock med varierande möjligheter till ämnesdjup och ämnesbredd inom olika inriktningar av utbildningarna. Vid institutionen finns en stark seminariekultur där doktoranderna kan inspireras och få respons på sina arbeten. De har också goda förutsättningar för samverkan med forskare nationellt och internationellt, samt till viss del även med det omgivande samhället. Forskarutbildningen är välorganiserad med tydliga beslutsvägar och effektiva processer till exempel kring antagning till forskarutbildningen och vid problemhantering under utbildningens gång. De flesta doktoranderna blir klara i tid och får jobb inom sina ämnesområden. Bedömargruppens intryck är att doktorander, handledare och ledning företrädesvis är nöjda med institutionens forskarutbildningar.

Som inom alla verksamheter finns dock utvecklingspotential. Bedömargruppen rekommenderar att institutionen ser över kursdelen inom de tre utbildningarna, så att alla ämnen kan erbjuda doktoranderna både valfrihet och viss styrning. Seminariekulturen vid institutionen skulle kunna stärkas ytterligare, genom att man ser över antalet olika seminarier och genom att förtydliga rutinerna kring och kraven på mittseminariet. Institutionen bör även stärka lärarresurserna i SDB och SVA för att göra dessa utbildningar mindre sårbara. Slutligen bör institutionen utveckla långsiktiga strategier för att säkerställa ett jämnt flöde av doktorander till forskarutbildningen i samtliga ämnen.

Bilaga 1 – Underlag till bedömargruppen

Materialet finns tillgängligt på

<https://www.dropbox.com/s/kps8nqgcevqvikb/Dokument%20till%20granskarna.zip?dl=0> med följande innehåll:

1. Självreflektion, med kommentarer och läsanvisning till underlaget

STYRDOKUMENT, PROTOKOLL, RAPPORTER M.M.

2. Allmän studieplan

1. Studieplan för doktorsexamen i nordiska språk
2. Studieplan för licentiatexamen i nordiska språk
3. Studieplan för doktorsexamen i språkvetenskaplig databehandling
4. Studieplan för licentiatexamen i språkvetenskaplig databehandling
5. Studieplan för doktorsexamen i svenska som andraspråk
6. Studieplan för licentiatexamen i svenska som andraspråk

3. Kursplaner inklusive listor över kurslitteratur för obligatoriska kurser

1. Kursplaner och litteraturlistor för ett urval av fastställda kursplaner

4. Exempel på kursplaner, övriga relevanta kurser

1. Universitetsgemensam, obligatorisk kurs i högskolepedagogik: HPE101
2. En valbar kurs som gavs av institutionen våren 2019: SVF3204 Språk, genus och sexualitet
3. Fakultetsgemensamma kurser: HUM3101 Statistik för humanister, HUM3102 Forskningsetik inom humaniora, HUM3103 Vetenskaplig kommunikation (under utarbetande), HFVT301 Vetenskapsteori och kunskapsproduktion i humaniora

5. GU:s och fakultetens doktorandregler

1. Regler för utbildning på forskarnivå vid Göteborgs universitet –Doktorandreglerna
2. Regler för utbildning på forskarnivå vid humanistiska fakulteten
3. Länkar till övriga regler och riktlinjer: <https://hum.gu.se/forskarutbildning/regler-och-riktlinjer>

6. Övriga för utbildningen relevanta styrdokument, rutiner och PM

1. Protokollformulär antagning till forskarutbildning

7. Dokument som beskriver löpande uppföljnings- och utvecklingsverksamhet
 1. Verktyg för inventering av forskarutbildningskvalitet med våra svar, 31 januari 2020
8. Handlings- och verksamhetsplaner
 1. Aktuell och nyligen aktuella handlings- och verksamhetsplaner
9. Protokoll/minnesanteckningar från t ex beredningsorgan m.m.
 1. Underlag från ett handledarkollegium
 2. Sammanställning av ärenden som tagits upp i forskarutbildningskommittén, FUK
 3. Dagordning från fakultetsorganet för forskarutbildning, FUB
 4. Utlåtanden i samband med antagning, senaste antagningsomgången, för alla tre FU-ämnen
10. Kursguider/motsvarande
 1. Urval: SVF3114 Språkvetenskaplig metod ur ett vetenskapsteoretiskt perspektiv som getts ht19 och är obligatorisk för både nordiska språk och svenska som andraspråk.
11. Urval av examinationsuppgifter
 1. Urval: SVF3114 Språkvetenskaplig metod ur ett vetenskapsteoretiskt perspektiv.

UTVÄRDERINGS- OCH UPPFÖLJNINGSRISULTAT

12. Sammanställningar av kursvärderingar

ÖVRIGT

13. Lista med samtliga aktiva doktorander

14. Handledarlista

15. Mallen för ISP-systemet

16. Relevant statistiskt underlag

1. Fakultetens statistik om dimensionering och aktivitet inom forskarutbildningen 2000–2018

17. Länkar till relevanta webbsidor (såväl för att få information som för att bedöma kvaliteten på informationen)

1. Fakultetens och institutionens

18. Doktorandernas kommentar till föreliggande underlag

19. Pedagogisk kompetens

20. Avhandlingstitlar

21. Kurser i språkvetenskaplig databehandling

22. Underlag till kurser i språkvetenskaplig databehandling

23. En alumnundersökning 2020. Humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet.

24. Resursfördelningsmodell för forskningsanslaget vid Humanistiska fakulteten.

25. Humanistiska fakultetens externa råd

Bilaga 2 – Program platsbesök

Platsbesöket ägde rum via mötesverktyget Zoom.

14/9 9.00-14.00

09.00 – 09.30 Panelens eget arbete

09.45 – 10.45 Doktorander: 2 från NS, 1 från SDB och 2 från SVA

11.00 – 12.00 Alumni: 2 från respektive ämne

13.00 – 14.00 Handledare: 4 från NS, 1 från SDB och 2 från SVA

15/9 11.00-16.30

11.00 – 12.00 Institutionsledning: prefekt, vice prefekt för forskarutbildningen, viceprefekt för forskning, viceprefekt för infrastruktur, viceprefekt för lärarutbildningen, administrativ chef samt ekonom

13.00 – 14.00 Panelens eget arbete

14.15 – 15.15 Fakultetsledning: prodekanus

15.30 – 16.30 Panelens eget arbete